

Kamerater !

Jeg har vært litt i tvil i dag om jeg skulle gå hit. Det ble en kort natt, og jeg har ikke noe langt og vel forberedt foredrag å legge fram her nå. Men jeg fant ut at det var riktig, når jeg var innbudt hit og det var meldt at jeg skulle komme, at jeg i hvertfall gikk innom, fordi det også er enkelte ting jeg kunne ha lyst til å si nettopp i den situasjonen vi nå står.

Norsk arbeiderbevegelse har en omskiftelig og av og til spennende historie. Og vi lever akkurat nå midt inne i et slikt kapittel. Vi har fulgt noenlunde hovedtrekkene i den utvikling som førte fram til det. Vi vet lite om de problemer som ligger bakenfor det. Men vi er stilt overfor den oppgave å klarlegge denne situasjonen og snarest mulig komme i arbeidsrytme og i takt igjen med de oppgavene dette stiller oss overfor.

Siden dette er det første møte av denne art jeg er i etter den situasjon som nå har inntrådt, vil jeg gjerne starte med - både på egne vegne og på vegne av mine kolleger - å takke for all den støtte Regjeringen har fått i de 1½ år den har arbeidet. Vi husker alle at det var atskillig diskusjon i forbindelse med den situasjon som begynte å utvikle seg i første kvartal 1971 og også den situasjon som ble modnet i mars 1971, som førte til den regjeringskrise som da hadde til følge at den nåværende regjering trådte til.

Jeg skal ikke her i dag avlegge noe regnskap for den regjeringen, men ettersom dere er tillitsmenn for en stor fagorganisasjon, vil jeg gjerne henlede oppmerksomheten på at denne regjering i de halvannet år den har virket, ikke bare har arbeidet med markedssaken. Jeg har vært med i regjering mange, mange år før. Jeg har aldri vært med i noen regjering som har vært dynget ned i et slik arbeidsbyrde som den nåværende, fordi en hele tiden hadde det store arbeidsfeltet som henger sammen med Norges forhold til De Europeiske Fellesskap og samtidig skulle søke å innfri så langt råd var forventningene fra partivenner og fagforeningskamerater, fra velgere rundt omkring, når det gjaldt å gjennomføre det som er Arbeiderpartiets alminnelige program.

Og jeg vil gjerne si at etter min oppfatning kan det - når dette bo skal gjøres opp - stilles opp en ganske imponerende liste av de ting det har vært arbeidet med og som også er gjennomført på tross av de vanskelige arbeidsvilkår som en mindretallsregjering på sett og vis har.

Av de ting jeg personlig i første rekke er glad for at en fikk gjennomført, er den 67-års aldersgrense i folkepensjonen som blir gjennomført nå fra 1. januar. Vi fikk gjennomført loven om demokratiske bedriftsforsamlinger. Det er vedtatt en rekke nye tiltak når det gjelder boligbygging og boligpolitikk, likeså en rekke meget viktige tiltak når det gjelder distriktpolitikk og distriktsutbygging. En hadde diskutert departementsordninger i mangfoldige år. Nå er ikke jeg så veldig opptatt av at det skal lages flere departementer for å få flere apparater. Og det blir da heller ikke et større antall enn vi hadde før. Men på grunn av særlige oppgaver er jeg glad for at vi også fikk til et miljøverndepartement som er i fullt arbeid. Det samme gjelder forbruker- og administrasjonsdepartementet som også er i arbeid og som har tatt opp i seg det som før lå under familiedepartementet. Det får dessuten de mange - og som vi merker rett som det er - ofte nokså innfløkte spørsmål som har med statens regulativ, statens personal- og lønnspolitikk å gjøre. Også det kan bli et godt apparat for å gjøre et tilstrekkelig arbeid på det grunnlaget.

Når det gjelder lokalforvaltningen og lokaldemokratiet er det tatt opp en rekke omfattende saker som etter hvert vil finne sin løsning. Jeg nevner også i sammenhengen det arbeid som er tatt opp når det gjelder lavtlønnsproblemer og nå nettopp det brede arbeid partiet har tatt opp når det gjelder en stadig gjenganger, nemlig prisproblemet. Jeg kunne fortsette den tid jeg har tenkt å legge beslag på her med å gå detaljert inn på dette, men jeg synes det er riktig at vi har i minne når en skal bedømme også de siste dagers begivenheter, at Regjeringen har systematisk arbeidet i de halvannet år den har hatt til disposisjon for å søke å gjennomføre mest mulig av det program Arbeiderpartiet gikk til valg på i 1969. Det program bygget selvfølgelig på den forutsetning at vi skulle få flertall og det arbeidsgrunnlaget det gir. Det nådde vi ikke helt. Vi manglet en på halvparten av Stortinget, men fikk da den politiske utvikling og det arbeid som har skjedd senere.

Jeg vil gjerne understreke i forbindelse med den litt mer dramatiske debatt en har hatt i det senere, at Arbeiderpartiet har en del hovedtrekk i sitt politiske arbeid som ikke skifter med tidsperioder og konjunkturer.

Ett av dem er dette: at Arbeiderpartiet alltid har lagt stor vekt på å være et felles forum, et felles arbeidsredskap for det en kan kalle de store arbeidende folkegrupper i landet vårt, det vil si lønnstakere, jordbrukere og fiskere. Akkurat i forbindelse med dagens eller de tidligere dagens tilspissede debatt, vil kanskje enkelte synes at kontakten med jordbrukere og fiskere ikke var slik som den normalt har vært. Og det har de på sett og vis rett i. Jeg kunne gi en lang begrunnelse for at Regjeringen fant det nødvendig å utforme den markedspolitikk vi til slutt gikk til folkeavstemning på. Det var ikke mulig, hvis en ville fram til et resultat, uten videre bare å basere seg på de linjer i jordbrukspolitik og i fiskeripolitikk som vi som et rent indrepolitisk spørsmål, hadde fulgt hittil. Men nettopp fordi dette skapte en del vanskeligheter som også kom til uttrykk gjennom avstemningen i går, så vil jeg gjerne understreke at vi nå ikke tar noen hvil - men etter at vi får snudd oss rundt og får orden igjen på det en kan kalle den politiske situasjon, går i gang med arbeidet igjen. Og jeg skal komme litt inn på siktemålene for det.

Det er klart at det vil stadig være et aktuelt siktepunkt for Det norske Arbeiderparti å prøve å etablere et samarbeid med fellesskap mellom lønnstakere, jordbrukere og fiskere. Det som er vårt mål i all vår politikk, i lokalsamfunnet, i riket og i internasjonalt samarbeide, det er at vi vil at disse store sosialgruppene skal erobre en menneskelig likeverdig plass i samfunnet. At de skal kaste av seg de rester en ennå har av gammel urettferdighet, verge seg mot de tendenser som kan oppstå til nye skiller og skaffe de store folkegrupper en menneskelig likeverdig plass i samfunnet.

Framtidens samfunn skal være basert på at alle mennesker har likeverd, og alle skal ha samme muligheter for utvikling og menneskelig utfoldelse. Vi skal forme et samfunn der alle får langt større frihet til å innrette sitt liv etter sine egne ønsker og behov, så lenge det ikke skader andre. Vi vil utvikle et reelt demokrati på alle livets områder. Alle må få muligheter til å medbestemme om de forhold som har betydning for dem. Vi vil sikre trygghet for den enkelte. Vi vil utvikle et samarbeids-samfunn, uten konkurransementalitet og statusjag. Dette er ikke mine ord - hadde jeg nær sagt - det er slik Arbeiderpartiet selv har utformet noen av sine grunnleggende målsettinger i innledningen til det arbeidsprogram vi vedtok foran stortingsvalget i 1969. Men disse grunntankene gjelder både gjennom vår historie og gjennom det arbeide som i et nært samarbeide Arbeiderpartiet og fagorganisasjonene gjør rundt i Norge, der en alltid vil finne igjen disse grunnleggende målsettinger. Vi forsøkte også å gjøre klart at dette er våre grunnleggende målsettinger felles med

europaisk arbeiderbevegelse, når vi gjorde et krafttak for å prøve å komme i et nærere og bedre samarbeidsforhold til Europa enn det som vi har nå.

Og her må jeg si noen få ord om markedssaken. Den har vært diskutert så mye gjennom lang tid at jeg ikke finner grunn til å ta noen alminnelig repetisjon av den. Jeg vil heller snakke litt om den situasjon vi er i etter den folkeavstemning som fant sted.

Alle måtte være klar over - i hvertfall var jeg det, og Regjeringen var det - at det så lenge en sak som den var under behandling, ville det kunne bli en ganske kraftig påkjenning på vårt parti og på den faglige organisasjon. Helt fra, ja, i virkeligheten i hele etterkrigstiden når større tiltak i internasjonalt samarbeid har kommet opp, har det alltid vært stor diskusjon og av og til strid om disse tiltak. Det var det om Marshall-hjelpen, det var det om OEEC, det var det som vi vet, om NATO, det var det da vi var med i de innledende drøftinger som ikke førte fram, men tvert imot førte til den splittede ordning med EF på den ene side og EFTA på den annen side. Det var strid i dette land om EFTA. Det har praktisk talt alltid vært bitter strid i dette land når det har vært forsøkt bredere framstøt i det nordiske samarbeidet. Og dette går langt tilbake i vår historie. Når store utenrikspolitiske eller internasjonale spørsmål har vært oppe, har det ofte vært vanskelig å behandle dem.

Men samtidig var vi klar over, og i hvertfall måtte Regjeringen gjøre seg det klart, da den ble dannet for halvannet år siden, at vi måtte gjennom dette. Dette er ikke noe som er bestemt av spesielle norske forhold. Og det vil jeg gjerne be om, godtfolk, at vi gjør oss ganske klart når det gjelder europeiske og internasjonale spørsmål. Dette er ikke noe som alltid dukker opp når vi synes vi har best tid til å behandle dem. Den europeiske utvikling går sin gang, og de samarbeids-spørsmål og de tilpassingsspørsmål det kan reise, de må vi behandle når saken er under behandling på det europeiske plan. Det var ikke vi som satte opp tidsskjemaet for behandling av markedssaken. Det har tre ganger på rad vært tiltak fra Storbritannias side som satte dette arbeidet i gang.

Men vi har så måttet vurdere vår stilling og vår behandling og søke å nå fram til en forsvarlig behandling av disse spørsmålene selv om de er vanskelige. Og her vil jeg gjerne si et par ord på vegne spesielt av partiet.

En har hatt et nytt fenomen i norsk politikk. Og det er at politiske partier permitterer seg selv når det blir for vanskelig. De tar en hvileperiode og håper at etter den hvileperioden vil andre ha løst saken, slik at de kan komme i arbeid igjen. Selvfølgelig har denne regjering stått overfor mange vanskelige avgjørelser når det gjelder markedssaken. Og for så vidt kunne en la seg friste av dette og si at dette blir det jo så mye diskusjon om, at det får vi heller legge vekk og se om noen andre kan løse det i mellomtiden, - Folkebevegelsen eller Ja-bevegelsen eller hvem det nå skulle være.

Jeg har lyst til å si det slik at jeg håper Det norske Arbeiderparti aldri blir så gammelt og nedslitt at det trekker seg tilbake når dette land og de kretser vårt parti i første rekke representerer, er stilt overfor alvorlige og vanskelige oppgaver. Det er nettopp da det er bruk for et organisert og trenet parti, og jeg synes alt i alt på tross av de vansker som åpenbart har vært til stede, når en i dag kan se tilbake på disse halvannet år og enda en tid forut for det, så har dette i grunnen gått nesten bedre enn en på forhånd kunne vente.

Dette var Regjeringens arbeidsgrunnlag, og det hørte med til opplegget av dette at det skulle være en folkeavstemning. Den er nå holdt, og la det være ganske klart at det resultat som foreligger av folkeavstemningen, det får vi nå bare ta til etterretning. Det er helt klart at med det resultat av folkeavstemningen vil det medlemskap denne regjering hadde forhandlet seg fram til, vilkårene for, det vil ikke kunne settes i verk.

Nå er jeg like på grensen til å gi meg inn i en bred markedsbegrunnelse, og det må jeg vokte meg litt for. Men får jeg kanskje likevel lov til å si dette: Når jeg hele tiden har søkt å se dette som et europeisk problem, så har jeg selvfølgelig full forståelse for vårt eget land, dets problemer og dets betydning. Det er mulig at jeg ikke alltid følger opp på de høyeste høyder som en del av protestantene har prestert i det senere når det gjelder å fremstille vårt eget lands betydning. Men jeg er fullt klar over at det er først og fremst det som er vårt ansvarsområde. Men sett i europeisk sammenheng, og her også ut fra det forhold at Norges fremtidsskjebne er knyttet til Europas fremtidsskjebne, så er det det viktigste trekk i dagens europeiske situasjon i forbindelse med fellesskapet, det er at Storbritannia blir medlem. Og at en sett på bakgrunn av denne verdensdels historie og aktuelle situasjon - ved siden av Tyskland og Frankrike som allerede er der - også får Storbritannia med inn i et forpliktende samarbeid, et forpliktende fellesskap. Det er det som for Europa er det viktigste.

Jeg tror også det er viktig, selv om vi nå fikk forkastet vårt forslag, at Danmark blir med. Vi har diskutert nordisk europeisk samarbeid nå i hvert fall i 20 år. Snart fra det nordiske utgangspunkt, snart fra det europeiske utgangspunkt. Jeg vil tro at svært mange, ikke minst mennesker som de der sitter ved bordene her i dag, vet mye mer om problemene mellom det enkelte land og for eksempel Europa, mellom det enkelte land og Norden, i dag enn de gjorde for en del år siden. På en måte kan en si at gjennom denne smertefulle og stridbare prosess har det norske folk langt på vei, men etter min oppfatning ikke langt nok, våknet til europeisk bevissthet. Den har ikke vært forgjeves denne smertefulle prosess. Svært mange mennesker i dette land vet mye mer om hva disse problemer består i i dag enn de gjorde tidligere. Men da vet de jo også at det vi har vært opptatt av i forholdet mellom de enkelte norske næringer, i forhold mellom norsk økonomi i det hele og omverdenen, i forhold mellom norsk kultur og omverdenens kultur, så vet vi at det som er våre europeiske problemer, kan ikke løses innenfor en nordisk ramme.

Vi har hele tiden vært innstilt på at det nordiske samarbeid skal utvikles parallelt med - og så langt dets muligheter rekker mellom de nordiske land. Det står vi selvsagt fast ved også etter folkeavstemningen i går. Men sett opp en liste over det som er våre problemer i forhold til Europa, og dere vil fort finne ut at med dem nytter det ikke å melde seg på det nordiske marked. Hele Norden er økonomisk og politisk så infiltrert i hele det europeiske system, i hele den europeiske økonomi og det europeiske samfunn at det under alle omstendigheter er på det europeiske plan vi må løse de problemer som henger sammen med vårt land og dets forhold til Europa.

Jeg føler ingen trang til å hykle her. Jeg gjentar at folkeavstemningsresultatet godtar vi og det tar vi følgene av. Men vi må være klar over at det er ikke noen enkel periode som nå ligger umiddelbart foran oss, heller ikke om vi her holder oss bare til markedssaken. Det er dessuten visse politiske implikasjoner som jeg skal si litt om.

En lang rekke av Europas land er med i det utvidede fellesskap. Det siste jeg hører, er at saken på europeisk basis kanskje blir noe utsatt, men det vil neppe hjelpe oss noe synnerlig. Denne saken som vi her har arbeidet så lenge med for å finne fram til vår ordning, det er en naturlig videreføring av et samarbeid vi har vært med i nå gjennom et kvart århundre. Her nådde vi ikke fram, det er for så vidt liten hjelp i å snakke om det akkurat i dag, men problemene melder seg for oss ganske snart i en litt annen form. Det veldige og meget verdifulle samarbeid vi har vært med i gjennom et kvart århundre, det er det som føres videre i formen det utvidede

europæiske fellesskap. Og når vi selv ved en folkeavstemning nå har tatt det standpunkt at vi ikke vil være med der, så er det ikke slik at vi da fortsetter vår tilværelse i forhold til Europa slik vi har kjent den til i dag. Det essensielle er jo nettopp det at her vil det skje en fundamental forandring. De som vil være med, vil også videreføre dette samarbeidet og være med i de former de europeiske stater her bestemmer seg for, slik det har skjedd gjennom lange og vanskelige forhandlinger om denne utvidelsen.

Vi står derfor i den stilling at vi umiddelbart er stillet overfor på hvilken måte Norge selv vil velge å prøve å løse disse problemene. Og der må jeg si litt om det forhold som har ført til - eller vil føre til - regjeringenskrise. Jeg vet det har vært mye diskusjon om erklæringen fra Gjøvik, men ettersom vi nå står på den annen side av begivenhetene, vil jeg gjerne referere kort hva som står i denne erklæringen fra Gjøvik og som er en erklæring fra Regjeringen, etter at saken var drøftet i sentralstyret og med gruppestyret:

"Fra mange mennesker er det spurt hvordan Regjeringen vil stille seg til resultatet av folkeavstemningen. I den senere tid er dette spørsmål reist med økende styrke, særlig fra motstandere av Regjeringens markedsforslag. Regjeringen har derfor funnet det riktig å gi et svar på dette spørsmål.

Det blir spurt hvordan Regjeringen vil stille seg hvis folkeavstemningen 25. september gir et flertall for nei til Regjeringens forslag om at Norge blir med i et utvidet Europeisk Fellesskap. Forutsetningen fra Regjeringen er at Storbritannia, Danmark og Irland samtidig blir medlemmer."

Og så vil jeg gjerne understreke følgende avsnitt, for det har nemlig bud til oss også når vi nå skal legge opp siktepunktene for det videre arbeidet etter det som er skjedd:

"Jeg må her minne om at en regjering utgått av Arbeiderpartiet i første rekke hviler på den aktive støtte den kan få fra Arbeiderpartiets medlemmer og velgere. Uten denne aktive støtte faller grunnlaget for Regjeringen bort. Jeg vet at det er en del som føler det som en vanskelighet at de er skeptiske til Regjeringens markedsforslag, samtidig som de ønsker å støtte Arbeiderpartiet og Regjeringen. I en aktuell situasjon må en imidlertid se i øynene at det ikke er mulig å støtte Regjeringen ved å gå imot dens politikk.

Som kjent har Regjeringen etter langvarig og inngående behandling av markedssaken kommet til at Norge på grunnlag av forhandlingsresultatet bør bli medlem av det Europeiske Fellesskapet. Dette forslag har sterk støtte av Arbeiderpartiets landsmøte og Landsorganisasjonens kongress. Stortingets utenrikskomite har med 10 mot 2 stemmer kommet til samme resultat som Regjeringen.

Forslaget om medlemskap er lagt fram til rådgivende folkeavstemning. Regjeringen ber om folkets tilslutning til at Norge blir medlem av et utvidet EF. Vi håper på støtte fra et flertall for dette forslaget.

Skulle det likevel bli forkastet ved folkeavstemningen, vil det etter Regjeringens vurdering oppstå en meget alvorlig situasjon for vårt land. Et negativt resultat vil ikke løse noen av de problemer som henger sammen med vårt lands forhold til et utvidet Europeisk Fellesskap. Vest-Europa vil under alle omstendigheter videreføre et tidsmessig samarbeid i nye former.

Et slikt negativt resultat vil, slik Regjeringen vurderer det, skape en situasjon som både politisk og praktisk tar bort den nåværende regjeringens virkemuligheter. Regjeringen har bedt om folkets støtte til et viktig forslag, og skulle svaret bli NEI, vil Regjeringen måtte ta følgen av det.

Det ligger i folkets hender å hindre at en slik situasjon oppstår. Et klart JA til Regjeringens forslag er det som vil tjene vårt land både på kort og på lang sikt. Det vil også gi det beste grunnlag for å styrke Arbeiderpartiet som den ledende kraft i norsk politikk."

Vi nådde ikke fram med dette resonnement, og det er ikke noe å gjøre ved det. Jeg legger for min del ikke noen moralsk vurdering i de forskjelligartede standpunkter som her førte til det resultat. Men det er klart arbeiderbevegelsen må ut fra erfaringene gjennom hele sin historie være klar over at arbeiderbevegelsens styrke og dermed også dens regjeringsdyktighet, avhenger av dens evne til å samle seg om en felles politikk. Fremfor alt de store og viktige saker. Samle seg om en felles politikk basert på de vedtak som er gjort ved vanlig, skikkelig organisasjonsmessig behandling i de respektive partier og store organisasjoner. Hvis dette ikke skjer slik, - det er ikke noen grunn til å prøve å veie dette på moralsk vekt, men en kan ikke se bort fra det politiske faktum at det da inntreer en slik situasjon at en regjering av Arbeiderpartiet som enda til er en mindretallsregjering, ikke har den politiske støtte som er nødvendig for å kunne gjøre sitt arbeide og følgelig må ta konsekvensen av det.

Vår oppfatning er derfor den at når Stortinget kommer sammen, er konstituert og er kommet i lovlige arbeidsformer i de første dager av oktober, vil den nåværende regjering innlevere sin avskjedsøknad. Hva der videre kan komme til å utvikle seg av det, skal jeg ikke prøve å utdype nærmere her. Kanskje ut over det å gjenta, siden noen har villet reise en viss diskusjon om det, at når en regjering av Arbeiderpartiet går, så blir ikke den erstattet umiddelbart av en annen regjering av Arbeiderpartiet. Det har kommet til uttrykk en del merkelige oppfatninger i den anledning, og det er kanskje noen uklarhet blant annet om hvordan forholdet er mellom sentrale tillitsmenn og vedtak gjort på partilandsmøtet, av LO-kongresser osv. Vi har i dag fått melding om at en av de stortingsmenn som mest iherdig har bekjempet Regjeringens markedspolitik, har ubundet av det resultat som foreligger og som da skulle være en seier - gitt beskjed om at han er kommet til at han hører bedre hjemme i SF og vil etablere seg som SF's stortingsgruppe i resten av denne perioden. Og det er selvfølgelig en måte å handtere disse tingene på. Jeg har fulgt regjeringer i Arbeiderpartiet fra den som kom til i 1935. Jeg har også opplevd en periode da jeg som kritisk ungdom har sett en regjering gjøres og laden i mindretallsstilling og under de vanskelige arbeidsvilkår som der byr seg. Men jeg har aldri vært i tvil om, og jeg mener å ha iaktatt at det i Arbeiderpartiet aldri har vært tvil om, at sentrale tillitsmenn for partiet som de der settes inn i en regjering, de skal arbeide på basis av det program og de politiske vedtak som er gjort på skikkelig måte av partiet selv

Partiet er ikke bare et apparat for å hjelpe enkeltmennesker til fine embeter. De er der for å gjøre en jobb. Og det er partiet selv som trekker opp retningslinjene og som bestemmer hva den jobben skal være. Dette er selvfølgelig bakgrunnen når jeg for min del har sagt at vi slipper ikke en Arbeiderparti-regjering ut den ene døra og tar inn en helt annen regjering med en annen politikk av den andre døra. Hva skulle nå grunnlaget for det være? Vi har også lært at Arbeiderpartiet og arbeiderbevegelsen kan leve med regjering og uten regjering. Vi levde ganske bra i en del år uten regjering. Men jeg er for min del overbevist om at de beste arbeidsvilkår har man likevel når en er såpass sterke som Arbeiderpartiet er i Norge, med en regjering. Men vi kan også leve uten. Men enten vi har regjeringen eller vi arbeider uten regjering, må de som skal stå i brodden for Arbeiderpartiets politikk, arbeide på grunnlag av partiets programmer og partiets lovlige politiske vedtak. Noe annet kunne ikke bli annet enn rot, og det ønsker vi ikke å komme opp i.

Hva som så vil skje i neste skritt når denne regjering innleverer sin avskjedssøknad, vet jeg ikke. Jeg håper ikke dere satt oppe til klokken fire i natt og så det som skjedde da. Og om dere befridde dere for det, så gikk dere ikke glipp av noe, for det klarla ingenting i denne henseende.

Men det er klart, hele dette spørsmålet ligger der. Og det er ikke slik at vi er likegyldige. Jeg reagerer sterkt når enkelte blant annet på borgerlig hold, og fra markedsmotstandere av og til nå stiller seg opp og belærer Arbeiderpartiet om dets ansvar. Jeg har jo personlig av og til blitt kritisert for at jeg er altfor alvors- og ansvarstynget. Det er en kritikk jeg skal høre. Men ingen behøver å belære Arbeiderpartiet om dets ansvar. Vi er fullt klar over det ansvar partiet har i forhold til sine organisasjoner, i forhold til sine velgere. Og er det noen som tror at Arbeiderpartiet kommer til å melde seg ut av norsk politikk, så har de gledet seg for tidlig. Det er ganske klart at vi gir oss i kast igjen med vårt arbeide, men under de forutsetninger som da foreligger.

Og der er vi nå stillet overfor en arbeidsperiode som kan inneholde atskillig uklarhet. Jeg tør ikke i dag si noe om hva slags regjering dette landet vil få som følger etter den nåværende. Og jeg vet heller ikke om noen av de partier som for øvrig er representert i Stortinget, i dag har noen klar forestilling om det. Men ganske uansett det videre forløp av det spesielle spørsmål, så er det helt på det rene at vi, fullt vitende om den slitasje markedssaken har vært på våre organisasjoner og til dels på gode venner, så er det klart at det er vår oppgave å ta mål av den situasjon som nå foreligger. Markedsmedlemskap er forkastet. Vi må ta mål av de oppgaver som nå foreligger og igjen gå i gang med det arbeid med å styrke og bygge opp partiet og LO som vi alltid er opptatt av, uansett de ytre omstendigheter.

Det satt selvfølgelig noen flirende ulykkesprofeter - som en også så glimtvis på skjermen hvis en så på i natt - og som for Gud vet hvilken gang regnet med at nå har i hvertfall Arbeiderpartiet fått et ulivssår så det skal måtte vike for andre. Tonen er ikke ny.

Noen har fortalt oss at Arbeiderpartiet har kommet i en stilling som er mye vanskeligere enn den i 1965. Jeg er overbevist om at det er galt. Det er en gal vurdering. Den er gal fordi at i 1965 hadde Arbeiderpartiet hatt regjeringen i 30 år. Vi hadde svære årsklasser som aldri hadde opplevd noe annet enn Arbeiderparti-regjering. Det ble ikke noen panikk, men hele atmosfæren lå ikke så langt unna panikk, som kunne blitt skjebnesvanger etter resultatet i 1965.

Noe av det fineste jeg har vært med på i mitt arbeide i Arbeiderpartiet, er hvordan en ved å forene kreftene og arbeidet systematisk bygde partiet opp igjen år etter år, slik at allerede kommunevalget 1967 bar bud om at vi var på oppmarsj igjen. Jeg var for min del alltid forbeholden overfor disse topptallene vi kom opp i da Borten-regjeringen var kommet i en krise som var fullstendig oppløsende, og da selve det moment å få en regjering i landet gjorde at folk tok politiske vurderinger på det grunnlag. Disse tallene opp mot 52 og 53 var selvfølgelig ikke noen normal politisk målestokk

Vi bygde det opp igjen, og jeg vil gjerne si noe først og fremst om en gruppe av mine kolleger i Regjeringen. Etter at så å si en generasjon trådte ut, få av dem kom med i den nye regjering, så har vi ved å kjøre fram nye årsklasser vist at Arbeiderpartiet er i stand til å bygge opp krefter til å ta de oppdrag som melder seg og som vi er i stand til å få politisk grunnlag for og politisk tilslutning til. Det er gjort et kjempearbeid. Og nå gir jeg andre attest, derfor kan jeg si det på denne måten. Det er gjort et kjempearbeid av en rekke av de i regjering før uprøvde mennesker som ble satt sammen i den regjering som begynte for halvannet år siden. Og de har dog bare hatt halvannet år å arbeide i.

Vi vet vi kan reise oss igjen etter en vanskelig situasjon. Vi vet vi har folkene og evnene til å ta på oss de oppgaver som melder seg hvis vi bare får tilstrekkelig politisk styrke til å gi oss i kast med oppgavene. Og det er da oppgaven nå. Det er det vi står foran nå.

Arbeiderpartiet står foran et omfattende programarbeide under alle omstendigheter. Det ville vi gjort også om folkeavstemningen hadde gått annerledes. Og det er selvfølgelig så at dette vil nå få enda større betydning enn det ellers ville ha hatt.

Gjennom hele vår partiorganisasjon må vi gjennomdiskutere både hele den situasjon vi er kommet i og fremfor alt gjennomdrøfte de framtidsoppgaver som skal samle arbeiderbevegelsen i dens arbeide i den tiden vi nå går inn i. Alle, både i partiet og i fagorganisasjonen, vil være innbudt til og oppfordret til å delta i en inngående diskusjon for her å klarlegge dette. Selvfølgelig er det en del overraskelser i situasjonen. Jeg satt i natt og hørte på resultatene, og på mange av de stedene det gikk dårlig, gikk det mye dårligere enn jeg ville trodd det kunne gå. På den annen side så gikk det på de steder hvor det virkelig gikk godt, mye bedre enn jeg ville kunne trodd. For eksempel i denne by. Eller i Stavanger, eller i Bergen og en rekke andre steder. Mitt gamle gode fylke, Vestfold - det skyldes formodentlig at jeg flyttet fra der i tide - fikk et skikkelig resultat.

Og det er det jeg fremfor alt gjerne ville nå fram til med det jeg sier her i dag: Vi får hvile ut etter dysten en meget stakket stund. Folkeavstemningen er det ikke noe mer å gjøre med. Det problemet er lagt til side for tiden. Det betyr ikke at vi kan stille oss likegyldig til det vi kan kalle Norges europeiske problemer. De vil vi møte i hver eneste næring, nesten på hver eneste arbeidsplass. Og vi vil skjøtte vårt arbeid dårlig hvis vi vek tilbake for å kunne løse de oppgaver som der melder seg. Men fremfor alt igjen: En tyngende arbeidsoppgave for tiden slutført og lagt til side, vi må ta sikte på å avklare situasjonen slik den fortoner seg over hele landet gjennom en inngående diskusjon og saksbehandling gjennom hele vårt organisasjonsnett. Vi skal legge det politiske grunnlag for arbeidet i kommende år i en ny stortingsperiode. Og så ryste av oss motsetninger som har vært til stede, litt muggenhet som kan ligge igjen etter en vanskelig strid i våre rekker. Vi skal samle oss igjen om de oppgaver som ved valget i 1973 kan gi et politisk grunnlag, et flertall for en regjering av Arbeiderpartiet, en regjering som fortsatt da vil ha den plikt å arbeide på grunnlag av Arbeiderpartiets program, Arbeiderpartiets politiske vedtak.

+ + + +